

CRISTELLA TEXEL, 22-24 NOVEMBER 2013

Eduard Osieck¹ & Anneke van der Putte²

¹Van Asch van Wijcklaan 19, 3972 ST Driebergen, ²Brederostraat 9, 6531 CA Nijmegen

Met bijdragen van Nel Bulthuis en Hermien Wassink

Osieck, E. & Van der Putte, A. 2014. Aphyllophorales foray in autumn 2013. *Coolia* 57(3): 139–149.

The Aphyllophorales study group Cristella met over the weekend of 22-24 November 2013 on Texel, one of the Dutch Wadden Islands. Some interesting finds are discussed and illustrated.

Ruim 20 mycologen namen op 22 november 2014 de veerboot vanuit Den Helder naar Texel om deel te nemen aan het najaars-Cristellaweekend 2013. Uitvalsbasis voor de Cristella-gangers was de ‘Stayokay’, in Den Burg en dat deed in alle opzichten zijn naam eer aan, want het was een aangenaam, ruim en plezierig onderkomen. Qua ruimte werden we helemaal verwend: de slaapkamers waren groot en de werkruimte oversteeg de stoutste verwachtingen: een zaal waar iedereen een hele tafel voor zich, met zijn of haar microscopen, alleen had! De service was ongekend: “Geen haspels genoeg? Geen probleem, dan halen we er een paar bij”. “Kabeltje van de microscoop vergeten? O, we hebben paar van die kabeltjes liggen, die kunnen jullie wel lenen”. Zelfs de catering was naar wens: ’s avonds was er een prima lopend buffet, in de ochtend een goed ontbijt met lekker brood, en voor tussen de middag konden we zelf een voedzaam lunchpakket samenstellen.

Volle dagen

De eerste excursie op de vrijdagmiddag ging naar de Eendenkooi van Spang, aan de oostkant van het eiland. De kooiplas met de vangpijpen ligt verscholen in het ruime bos eromheen. Op zaterdag werd een bezoek gebracht aan een ‘nat’ essenbosje bij de Westergeest, dat echter op dat moment eigenlijk eerder ‘gortdroog’ te noemen was. De toegang tot een tweede bosje was onmogelijk gemaakt door een explosieve uitbraak van bramenstruiken. Enkele leden van ons gezelschap was het vergund uit te wijken naar de Eendenkooi van de dames Dijt (zie hierna). De rest van het gezelschap

Figuur 1. Zicht op Eendenkooi Spang. (Foto: Anneke van der Putte)

schap vond zijn heil in onder andere een bezoek aan een wegberm met *Hygrocybe punicea*, Granaatbloemwasplaat, waarvan ondanks de droogte en het feit dat de berm pas gemaaid was, verschillende, soms zeer grote exemplaren te bewonderen waren.

Vervolgens ging de excursie naar de Geul, een natuurgebied dat is ontstaan door een jarenlange verduining van zandbanken van het Marsdiep, aan de zuidkant van het eiland. Sinds 1926 heeft de natuur er helemaal zijn gang kunnen gaan. Het gebied is onder andere bekend door de grote lepelaarskolonie die er jaarlijks broedt. Duindoorn komt er op grote schaal voor en trekt met zijn bessen veel vogels aan. In de laaggelegen gedeelten komen moerasachtige stukken voor. Voor de mycologen was het op dat moment een van de zeer weinige gebieden die her en der nog wat vochtig waren. De dag werd afgesloten met een bezoek aan de Mokweg, waar verschillende soorten aardsterren stonden, hetgeen tot een heftige discussie leidde over de ware aard van (en de verschillen tussen) de Bruine en de Heideaardster (resp. *Gastrum elegans* en *G. schmidelii*).

Op zondagochtend werd nog een bezoek gebracht aan de buitenduinen, waar iedereen nog weer even zijn kennis van de typische duinzandpaddenstoelen kon ophalen. Duinstinkzwam (*Phallus hadriani*) was met enige moeite te vinden, Duinveldridderzwam (*Melanoleuca cinereifolia*) kwam er voor, evenals Zeeduinchampignon (*Agaricus devoniensis*), Zwartwordende zalmpiaat (*Rhodocybe popinalis*) en Geringde ridderzwam (*Tricholoma cingulatum*). Een verrassing waren de honderden exemplaren van Gesteelde stuifbal (*Tulostoma brumale*), en Groene mycena (*Mycena chlorantha*), die er eveneens in overvloed voorkwam.

Het was dus, zoals gezegd, nogal droog en daardoor was het in paddenstoelopzicht niet het rijkste weekend dat de Cristellagroep heeft meegemaakt. Cristellagangers zijn echter gemakkelijk tevreden te stellen en ze vinden altijd wel iets dat hen boeit en hun microscoop aan het werk houdt. Hieronder vindt u enkele bijdragen.

Figuur 2. Groene mycena (*Mycena chlorantha*). (Foto: Anneke van der Putte)

Een heel kleine *Marasmius*: het Rietwielkje (*Marasmius limosus*) (Nel Bulthuis)

Tijdens excursies is het goed om af en toe eens stil te staan om goed om je heen te kijken. En dan valt vaak prompt je oog op iets leuks. Deze keer was het iets heel kleins, het Rietwielkje (*Marasmius limosus*), al moet je er wel helemaal voor door je knieën gaan en ogen op steeltjes hebben. Het Rietwielkje is een heel klein vuilwit paddenstoeltje met beige centrum. Het lijkt erg op het Wieltje (*Marasmius rotula*), maar dat is veel groter, met een hoed tot 15 mm. Het hoedje van het Rietwielkje is niet groter dan 4 mm in doorsnee. Het is dus echt heel klein. De lamellen zijn vuilwit, staan heel ver uiteen en zijn breed verbonden met een collarium boven aan de steeltop. Het steeltje is draadvormig, ongeveer 2 cm lang, en donkerbruin tot zwart gekleurd. Het is zeker de moeite waard om hem microscopisch te bekijken. Het heeft bolvormige cystiden aan de lamelsnede, met korte, wrattige tot vingervormige uitsteeksels. De hoedhuid heeft ook dergelijke cellen. Het paddenstoeltje heeft vrij grote sporen, ongeveer $12 \times 6 \mu\text{m}$ (waar een 'klein' ding al niet 'groot' in kan zijn), en de basidiën zijn 2-sporig. Het Rietwielkje werd gevonden aan de basis van een oude rietstengel op een vochtige plaats in de duinen. Het is een algemeen paddenstoeltje, al moet je goed kijken om hem te vinden in het rietland en de oevervegetatie.

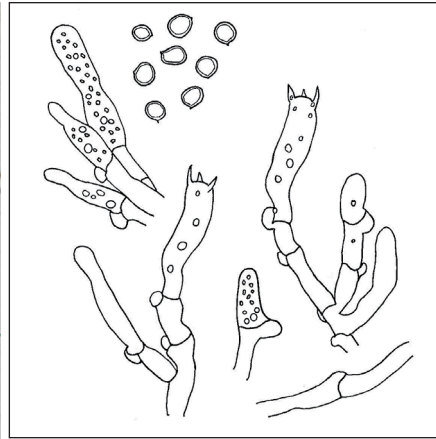
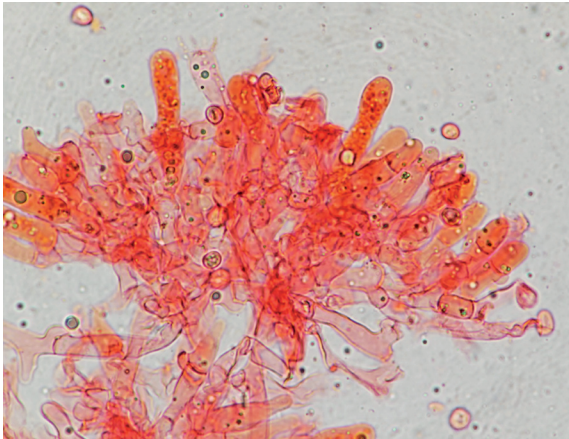
Getand krentenbrikkorstje (*Cristinia gallica*) (Hermien Wassink)

Korstzwammen blinken meestal niet uit door aantrekkelijke kleuren of vormen. Heel vaak zijn het onooglijke veegjes of piepkleine stukjes weefsel, waarvan je hoopt dat het bij thuiskomst toch iets interessants blijkt te zijn. Als je oog dan op een mooi geel korstje valt, veroorzaakt dat een 'wauw'-gevoel en vraag je je onmiddellijk af wat het allemaal wel of niet kan zijn. Het hymenium van dit licht- tot okergele vruchtlichaam, groeiend op een loofhouttak, leek op het eerste gezicht wat stekelig. De afmetingen waren ca. $5 \times 1,5 \text{ cm}$. Was het wellicht de Gele stekelkorstzwam (*Mycoacia uda*)? De test met een druppel KOH (in dit geval After Bite, dat werkt ook prima) gaf een tijdelijke iets violette verkleuring, die na een paar minuten verdwenen was. Onder de loep bleek het hymenium uit onregelmatige en doorgaans cilindrische, afgeplatte tandjes te bestaan, raduloid tot irpicoid. Het zag er heel anders uit dan de meestal los van elkaar staande, wasachtige stekeltjes van *Mycoacia uda*, waarbij de KOH-test een blijvende verkleuring geeft. Natuurlijk ging het korstje in de doos mee naar de werkzaal. Onder de microscoop bleken de sporen dikwandig, duidelijk cyanofiel en bijna bolrond te zijn, $4,5\text{--}5,5 \mu\text{m}$ in diameter. De basidiën hadden een lengte van $25\text{--}32 \mu\text{m}$ en de tamelijk kortcellige subhymeniumhyfen waren $4\text{--}5 \mu\text{m}$ breed. Daar moest gemakkelijk uit te komen zijn, zou je denken. Helaas word je soms in de verschillende sleutels de verkeerde kant

Figuur 3. Getand krentenbrikkorstje (*Cristinia gallica*). (Foto: Hermien Wassink)

Figuur 4a en 4b. Getand krentenbriorkorstje (*Cristinia gallica*), hyfen met gespen, basidiën en sporen. (Foto en tekening: Hermien Wassink)

opgestuurd, ondanks duidelijke kenmerken. Hier werd een niet onbelangrijk kenmerk pas goed zichtbaar in een preparaatje van congorood: de vele korreltjes in de onrijpe basidiën (ook in katoenblauw naderhand te zien). Met dit gegeven erbij kwam de oplossing in zicht: het Getand krentenbriorkorstje (*Cristinia gallica*). In *Funga Nordica* en *Fungi europaei* te vinden onder de naam *Cristinia eichleri*, in *The Corticiaceae of North Europe* als *Cristinia mucida*. De Verspreidingsatlas laat slechts één recente vondst zien. Bij navraag bij Ad van den Berg bleek dit een melding uit 1991 te zijn. De andere vondst dateert uit 1915! Ooit genoteerd door iemand die bij wijze van vervangende dienstplicht waarnemingen uit herbariummateriaal van het NHL heeft ingevoerd.

Het Getand krentenbriorkorstje kun je vanwege de kleur eigenlijk niet zo makkelijk over het hoofd zien, en dus kun je concluderen dat het waarschijnlijk inderdaad een soort is die zelden wordt gevonden. Dit lijkt ook in de rest van Europa het geval te zijn. Of het een herintreder is, moet nog blijken. Opvallend is dat het dit jaar ook tijdens de Werkweek in Schoorl werd gevonden.

Eendenkooi van Spang

In de Eendenkooi van Spang lag veel dood hout waaronder veel omgevallen esdoorns. Een daarvan had de opvallende gele vruchtlichamen van de Gele kussentjeszwam (*Hypocrea aureoviridis*) en de wat minder opvallende korstjes van de Grijze korstkogelzwam (*Nemania serpens*). Beide werden meegenomen omdat ze dubbelgangers hebben die nauwkeurige bestudering vergen. Dat leverde dan ook gelijk nog meer soorten op. Een wit glad korstje, nauwelijks met het blote oog zichtbaar, bleek het Gladsporig dwergkorstje (*Trechispora cohaerens*) te zijn. Ook kwam er nog een gesnauwde pyrenomyceet uit het hout tevoorschijn: het Gewoon uitbrekkogeltje (*Diaporthe eres*). Het geslacht liet zich met de voorlopige sleutel van de Ascomycetenwerkgroep vrij makkelijk bepalen. Belangrijke kenmerken zijn: lichte dubbelspoorder (lichte sporen met één tussenwand, sleutel A4), rond, zwart en kaal vruchtlichaam, korte snavel (papil) en een (donkere) stromalijn in het hout onder de vruchtlichamen. De soortbepaling was minder eenvoudig: er zijn in Europa enkele tientallen soorten bekend (vaak onderscheiden op grond van het substraat) en er is geen recente soortindeling, laat staan een moderne sleutel. Er moest daarom worden teruggevallen op de sleutels van Wehmeyer (1933a en b). Geluk bij een ongeluk is dat deze publicaties van bijna alle soorten

goede beschrijvingen en tekeningen bevatten. Het Gewoon uitbreekkogeltje onderscheidt zich van veel andere uitbreekkogeltjes door de solitaire groeiwijze van de vruchtlichamen (de meeste andere groeien in groepjes die gezamenlijk uitbreken), de sporenmaten (deze vondst: $12,5\text{--}15 \times 3,5\text{--}4,5 \mu\text{m}$) en de sporenvorm (niet ingesnoerd bij de tussenwand). Uit recent DNA-onderzoek is gebleken dat deze soort op allerlei substraten voorkomt (incl. kruiden) (Gomes et al., 2013). Dit betekent waarschijnlijk dat een aantal *Diaporthe*-soorten synoniem is met *Diaporthe eres*.

In de Eendenkooi van Spang werd verder onder een es een oud vruchtlichaam van een grote bruine gaatjeszwam gevonden: we waren het erover eens dat dit de Ruige weerschijnzwam (*Inonotus hispidus*) moest zijn. Toch maar een stukje ter controle meegenomen want dit is geen algemene soort. Aan de hand van de sporen, die nog talrijk aanwezig waren, kon worden vastgesteld dat we het bij het juiste eind hadden (breed ovale, bruine sporen, lengte $8,5\text{--}9,5 \mu\text{m}$).

Rode korstkogelzwam (*Hypoxylon rubiginosum*)

De Rode korstkogelzwam (*Hypoxylon rubiginosum*) is in ons land een wijdverbreide korstvormige ascomycete, die de meeste houtzwamliefhebbers wel kennen. Recent onderzoek aan deze groep heeft uitgewezen dat (ook) deze korstkogelzwam uit meerdere soorten bestaat die zich onderscheiden in morfologie (uiterlijk) en KOH-reactie (zie Coolia 57: 44–45). Een daarvan, de Essenkorstkogelzwam (*Hypoxylon petriniae*), werd op de eerste excursie gevonden op een essentak. Het is waarschijnlijk in ons land geen zeldzame soort, hoewel de online Verspreidingsatlas slechts één waarneming vermeld (<http://www.verspreidingsatlas.nl>). Anderson (2009) vermoedt dat deze soort op de Britse eilanden zelfs de meest algemene van de 'rode korstkogelzwammen' is. De Essenkorstkogelzwam is gemakkelijk te herkennen aan het vlakke stroma, de kaneelbruine kleur en de zwarte rand terwijl ook het substraat (es) helpt (zie figuur 5).

Muurspoorders

Muurspoorders zijn pyrenomyceten (ascomyceten met gesloten vruchtlichamen) met sporen die zowel dwars- als lengte-septen

Figuur 5. Essenkorstkogelzwam (*Hypoxylon petriniae*) boven, met ter vergelijking daaronder de Rode korstkogelzwam (*H. rubiginosum*), beide opnamen gemaakt in de Raaphof (Bunnik) (Foto's: Eduard Osieck)

hebben. In ons land zijn van deze groep op hout 16 soorten bekend, die vrijwel alle als zeldzaam te boek staan. Het was dan ook een verrassing om tijdens het weekend twee van deze soorten tegen te komen. De eerste werd aangetroffen op een esdoorntak uit het Doolhof (Hoge Berg). De tak was meegenomen voor de vertakte hoorntjes die erop groeiden: misschien het Vertakte hoorntje (*Calocera furcata*)? Nader onderzoek wees uit dat het toch om het algemene Gele hoorntje (*Calocera cornea*) ging. Maar gelukkig zat er op de tak ook nog wat anders: in schorsspleten zaten groepjes kleine zwarte bolletjes met naar elkaar gebogen halsjes. Erg klein en met het blote oog amper zichtbaar: doorsnede bolletje 0,4 mm, met een hals van eveneens 0,4 mm. De hyaliene (bleke) sporen van $23\text{--}27\text{ (32)} \times 10\text{--}10,5\text{ }\mu\text{m}$ hadden meestal 8 dwarssepten en de middelste cellen één of twee lengtesepten. De voorlopige sleutel van het Ascomyceten-project (deelsleutel A8) leverde geen bevredigende uitkomst op. Het Loofbosmuurspoorbolletje (*Thyridium vestitum*) leek wel wat op de vondst (en is vooral bekend van esdoorn) maar heeft bruine sporen met 5–7 dwarssepten en bovendien zijn de vruchtlichamen ingebed in een stroma (steunweefsel); dit ontbrak. Anderhalve maand later vond ik in de Raaphof (een kleibosje bij Bunnik) op een hazelaartak iets met precies dezelfde kenmerken, alleen waren de vruchtlichamen ook meer verspreid onder de schors aanwezig. Via het internetforum Ascofrance (www.ascofrance.com) kwam ik in contact met Björn Werner (<https://www.sites.google.com/site/funghiparadise>), die bereid was het materiaal te bekijken. Hij kwam uit op *Rhamphoria bevanii*, een soort die pas vrij recent voor het eerst in Engeland is beschreven (Sivanesan, 1976). Nieuw voor Nederland! De vondst op Texel moet ook deze soort betreffen. Deze soort is verwant aan het Zwart peerzwammetje (*R. pyrifomis*). De reden dat de determinatie niet lukte, is dat het geslacht *Rhamphoria* vooral wordt

uitgesleuteld op grond van een kenmerk van het Zwart peerzwammetje, dat niet van toepassing is op *Rhamphoria bevanii*: “Sporen al in de ascus kiemend met kleine, min of meer ellipsoïde conidiën, waarmee de hele ascus gevuld kan raken”. Bovendien heeft deze (mij bekende) soort een korte papil. Maar er had toch een belletje moeten gaan rinkelen want waar *Rhamphoria* wordt uitgesleuteld staat ook: “de sporen zijn permanent kleurloos” (voor *Rhamphoria*) en “rijpe sporen gekleurd” (volgende stap). In een later artikel zal van deze vondst nog nader verslag worden gedaan.

In het Doolhofbos op de Hoge Berg lagen diverse omgevallen dikke bomen die de aandacht trokken. Een omgevallen kastanje werd aan de onderkant gesierd door grote plakaten van een witte gaatjeszwam. De gaatjes waren met het oog nauwelijks zichtbaar (6–7 mm). De determinatie van het meegenomen materiaal was makkelijk:

Figuur 6. Witte populierzam (*Oxyporus populinus*) groeiend op een levende vlier, De Geul. (Foto: Eduard Osieck)

microscopisch vol met cystiden met kristallen kopjes die kenmerkend zijn voor het geslacht *Oxyporus*. Met de ronde sporen was de determinatie snel rond: Witte populierzwam (*O. populinus*). De groeiwijze van deze soort is variabel: met hoedjes (als een elfenbankje) tot vrijwel geheel resupinaat. In het veld goed te herkennen aan de gelaagde gaatjes waarbij de verse laag wit afsteekt tegen de bleekbruine lagen erboven. Zoals de naam al zegt: groeiend op populier, maar ook op allerlei andere boomsoorten zoals beuk en spaanse aak (zowel op dood als op levend hout). De volgende dag werd de Witte populierzwam in De Geul ook gevonden op vlier en wilg (Figuur 6).

Eendenkooi van de dames Dijt

Deze eendenkooi, gelegen ten zuiden van de Hoge Berg, is vernoemd naar de dames Dijt, die in de vorige eeuw eigenaar van de kooi waren en zich ook hebben ingezet voor behoud van het Texelse landschap. De eendenkooi is nog in gebruik en daarom normaliter niet toegankelijk. De pachter (de kooi is eigendom van Natuurmonumenten) gaf ons echter toestemming om met twee personen een bezoek aan de kooi te brengen. Kor Raangs en Eduard Osieck werden uitverkoren om deze bijzondere plek te bezoeken. Het kooibos bleek goed onderhouden, dus er lag minder dood hout dan in de Eendenkooi van Spang. In de loop van de jaren moet er veel zijn aangeplant want allerlei loofbomen waren aanwezig (noordse esdoorn, es, eik, els, berk, beuk, hult, vlier, appel). Zoals altijd wanneer de verwachtingen hoog zijn, viel het tegen, ondanks goed zoeken op uiteenlopende substraten. De eindscore bleef steken op 38 soorten, maar wel gevarieerd. Op dood hout Grauwgeel dwergkorstje (*Brevicellicium olivascens*), Wijdporiehoutzwam (*Datronia mollis*), Gewone melkkorstzwam (*Gloiothle lac-tescens*), Witte en Splijtende tandzwam (*Schizopora paradoxa* en *S. radula*) en de slijmzwam Knikkend kalkkopje (*Physarum album*). Op een oud vruchtlichaam van een pyrenomycet

Figuur 7. Eendenkooi van de dames Dijt. (Foto: Kor Raangs)

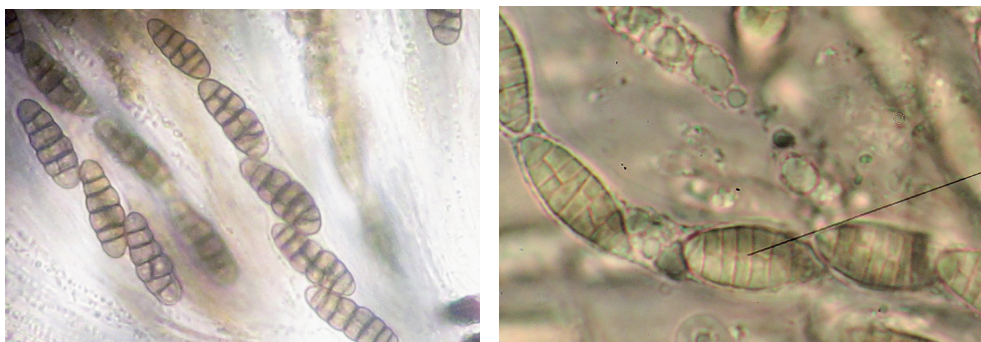

de grauwe schijfjes van de Sombere mollisia (*Mollisia caespiticia*). Zwavelgeel franjekelkje (*Trichopezia sulphurea*) en Kruidenvulkaantje (*Leptosphaeria doliolum*) sierden een afgestorven brandnetelstengel en de tere steeltjes van het Wit poedersteelknotsje (*Typhula setipes*) groeiden op gevallen elzenblad. Tussen het gras het oranje knotsvormige vruchtlichaam van de Rupsendoder (*Cordyceps militaris*).

Op grove den werd een witte korst gevonden die tot een algemene soort bleek te horen: Donzige korstzwam (*Cylindrobasidium laeve*). Ook waren er kleine zwarte stippeltjes die zich met Ellis & Ellis (1997) snel op naam lieten brengen: *Sphaeropsis sapinea*. Dit is een soort die zich ongeslachtelijk voortplant door de vorming van conidiosporen in een gesloten omhulsel (pycnidium). In de bosbouw is het een beruchte ziekteverwekker van dennen die leidt tot het afsterven van jonge scheuten en zelfs van takken en kronen van bomen. In de jaren tachtig van de vorige eeuw was er sprake van een epidemie. Het waren vooral bossen in streken met een hoge ammoniakdepositie die gevoelig waren voor aantasting (De Kam, 1991). Bij mycologen kennelijk weinig bekend want de Verspreidingsatlas vermeldt slechts uit vijf hokken waarnemingen.

Wilgenhoutvlieskelkje (*Hymenoscyphus salicinus*)

Op een wilgentakje in De Geul vond Kor Raangs prachtige gele, gesteelde schijfzwammetjes: Wilgenhoutvlieskelkje (*Hymenoscyphus salicinus*). Volgens het Overzicht van de paddestoelen in Nederland (1999) onderscheidt deze soort zich van het Geel houtvlieskelkje (*H. calyculus*) door de grotere apothecia (tot ± 7 mm, deze vondst max. 6 mm), behaarde steelbasis en de kortere sporen (11,5–16,5 μm , onze vondst 13–17 μm). Volgens Baral & Marson (2005) heeft de laatste soort bovendien sporen die gevuld zijn met oliedruppels (deze vondst: alleen druppeltjes in de sporeneinden). Over de naamgeving van deze soort bestaat onduidelijkheid. Het Overzicht beschouwt *H. salicinus* als synoniem van *H. conscriptus*. In de (nieuwe) Standaardlijst 2013 is *H. salicinus* gehandhaafd (evenals *H. calyculus*). Baral behandelt in zijn sleutel alleen *H. conscriptus* waarvan de kenmerken overeenstemmen met onze vondst. Species Fungorum (www.speciesfungorum.org) maakt de verwarring nog groter: *H. calyculus* = *H. conscriptus* en *H. salicinus* = *H. fructigenus* (Eikeldopzwam)! Tenslotte meent Mycobank (www.mycobank.org) dat *H. calyculus* een ongeldige naam is ("nomen superfluum") die synoniem is aan *Cyathicula cyathoidea* (Gewoon geleikelkje; thans in de Standaardlijst aangeduid als *Crocicreas cyathoideum*). Hoe het ook zij, van belang is vooral dat

Figuur 8. Muurvormige sporen: links van het Muurspoorknapzakje (*Lophiostoma compressum*) en rechts van *Rhamphoria bevanii*. De linkerfoto betreft de vondst van Texel, de rechterfoto de genoemde vondst uit Bunnik. (Foto's: Eduard Oseick)

veldmycologen in Nederland allen hetzelfde verstaan onder het Wilgenhoutvlieskelkje.

Muurspoorknapzakje (*Lophiostoma compressum*)

Het is altijd zinvol om meegenomen takjes met een opvallende paddenstoel zoals een houtvlieskelkje, nog eens grondig af te zoeken op andere aanwezige paddenstoelen. Bijna altijd heeft dat succes. Kennelijk is het dus vaak geschikt substraat voor meer dan één soort. Hetzelfde takje bevatte ook zwarte dikwandige perithecia waarvan alleen de bovenkant boven de schors uitstak (doorsnede 0,8 mm, waarvan 0,5 mm zichtbaar). Op de bovenkant zat een opvallende kamvormige papil die later cruciaal bleek voor de determinatie. Het bleek een zogenoemde muurspoorder met 5–7 dwarssepten en één onderbroken septum in de lengte (Figuur 8). Het waren bruine ovale sporen van $21\text{--}30 \times 8\text{--}9,5 \mu\text{m}$. Met de voorlopige sleutel voor muurspoorders (A8) kom je met de kamvormige papil al snel uit op het geslacht *Lophiostoma* (*Platystomum*). Sporenvorm en maten bleken goed te corresponderen met die van het Muurspoorknapzakje *L. compressum* (Ellis & Ellis 1997). Een erop gelijkende soort (*L. curtum*), die ook hout als substraat heeft, heeft knotsvormige sporen (Holm & Holm 1988). Volgens de Verspreidingsatlas betreft het het tweede geval van Nederland, en de eerste voor Texel. In Zweden is het volgens Holm & Holm een algemene soort, die zelfs in het veld is te herkennen aan de kamvormige papil. Volgens Ellis & Ellis een soort van allerlei loofhoutsoorten waaronder wilg.

Vaalblauwe kaaszwam (*Postia subcaesius*)

Onderaan een wilgentak in De Geul hing een kaaszwam die duidelijk zijn beste tijd had gehad. Eigenlijk ‘oude zoi’, die het verzamelen niet waard is. Toch maar meegenomen. Aan de blauwe verkleuring na aanraking werd al snel duidelijk dat het om de Vaalblauwe kaaszwam (*Postia subcaesia*) ging. Pas in 1974 werd deze soort onderscheiden van de Blauwe kaaszwam (*P. caesia*) die voornamelijk voorkomt op naaldhout. Zoals de naam al zegt, onderscheidt de Vaalblauwe kaaszwam zich van de

Figuur 9. De eerste bij ons herkende ‘Kleine’ vaalblauwe kaaszwam (*Postia alni*)? Austerlitz, 14 augustus 2010. Breedte vruchtlichaam (boven en linksonder) 3 cm en dikte 5 mm; 4–6 gaatjes/mm. (Foto's: Eduard Osieck)

Blauwe kaaszwam door de minder duidelijke blauwe kleur, die soms pas zichtbaar wordt bij beschadiging. Ook is er een microscopisch onderscheid tussen beide (de Vaalblauwe heeft gekromde sporen die iets breder zijn dan de rechte sporen van de Blauwe kaaszwam). Maar er is meer aan de hand, want de Vaalblauwe is inmiddels ook al weer opgesplitst in *Postia subcaesia* en *P. alni* (Niemelä et al. 2001). *Postia subcaesia* sensu stricto (s.s., in engere zin) is een Midden- en Zuideuropese soort die zich onderscheidt van *P. alni* door de grotere en dikkere vruchtlichamen en de grotere gaatjes. Op grond van macroscopische kenmerken kunnen beide als volgt worden uitgesleuteld (Bernicchia 2005, Piątek 2003):

Vruchtlichamen oorvormig, smal (meestal < 3cm), dun (3-12 mm), 5-6 gaatjes/ mm	<i>Postia alni</i>
Vruchtlichamen breed (5-10 cm), dik vlezig (20-30 mm), 4-5 gaatjes/ mm	<i>Postia subcaesius</i>

De vondst in De Geul had 2-3 gaatjes/mm en een vlezig vruchtlichaam 8×3 cm (b $\times$ d). Dat moet dus *Postia subcaesius* s.s zijn geweest. Het aantal gaatjes per mm van vers materiaal is waarschijnlijk kleiner indien de literatuuropgaven zijn gebaseerd op gedroogd materiaal (krimp minstens 25%). Waarom dit hele verhaal? De andere soort komt ook in Nederland voor, maar dat is nog niet onderkend (zie figuur 8). Misschien is de 'Kleine' vaalblauwe kaaszwam (*Postia alni*) zelfs wel algemener dan de 'Grote' vaalblauwe kaaszwam (*P. subcaesius*)!

Rode plakkaatzwam (*Meruliopsis taxicola*)

De zondagochtend van een Cristellaweekend is altijd een beetje een 'twijfelochtend': is er nog kans op een geweldige vondst of gaan we toch maar wat vroeger naar huis? Is het nóg droger dan gisteren of stuiten we onverhoopt toch nog op een heel nat stuk met veel soorten? Je weet maar nooit. Die laatste uren van het Cristella-weekend worden dan gekenmerkt door een licht matte sfeer, die inderdaad soms leidt tot een vervroegd vertrek, maar die door een

Figuur 10. Rode plakkaatzwam (*Meruliopsis taxicola*). (Foto: Anneke van der Putte)

bijzondere vondst ook plots kan omslaan in een nog even heftig opvlammend enthousiasme. Dat laatste was deze zondagochtend het geval. We liepen door de van droogte ritselende bladeren en bereikten een stuk bos met veel naaldbomen. De weken ervoor had het flink gewaaid en er waren nogal wat bomen om gegaan. Op een ervan zat een korstzwam. Normaal zou hij nooit ontdekt zijn – veel te hoog in de boom – maar nu hing de half afgebroken stam schuin tegen de grond. Het geofend oog van Henk Remijn ontdekte en herkende hem meteen: de Rode plakkaatzwam (*Meruliopsis taxicola*). Behendig klauterde Henk omhoog, en toen was de korstzwam binnen handbereik/fotobereik, tot vreugde van het hele gezelschap. De zeldzame Rode plakkaatzwam groeit op naalldhout (Pinus) en is een Rode-Lijstsoort. Een mooi slot van het Cristella-weekend najaar 2013!

Met dank aan Aldert Gutter voor de perfecte organisatie van het geslaagde weekend.

Literatuur

- Anderson, R. 2009. *Hypoxyton* in Britain and Ireland, 2. *Hypoxyton rubiginosum* and its allies. Field Mycology 9: 41–48. (zie http://www.britmycolsoc.org.uk/download_file/view/104/)
- Baral, H.- O. & Marson G. 2005. DVD In Vivo Veritas.
- Bernicchia, A. 2005. Polyporaceae s.l. Fungi Europaei 10. Candusso, Alassio (Italië).
- De Kam, M. 1991. *Sphaeropsis sapinea* in Nederland. Ned. Bosbouw. Tijdschr. 1991: 160–167.
- Ellis, M. B. & Ellis, J. P. 1997. Microfungi on land plants. An identification handbook. Richmond Publishing, Slough.
- Gomes, R. R., Glienke, C., Videira, S. I. R., Lombard, L., Groenewald, J. Z. & Crous P.W. 2013. *Diaporthe*: a genus of endophytic, saprobic and plant pathogenic fungi. Persoonia 31: 1–41.
- Holm, L. & Holm, K. 1988. Studies in the Lophiostomataceae with emphasis on the Swedish species. Symb. Bot. ups. 28 (2): 1–50.
- Niemelä T. et al. 2001. Novelty and records of poroid Basidiomycetes in Finland and adjacent Russia. Karstenia 41: 1–21.
- Piątek, 2003. Notes on Polish polypores. 1. *Oligoporus alni*, comb. nov. Polish bot. J. 48: 17–20.
- Sivanesan, A. 1976. New British species of *Rhamphoria*, *Trematosphaeria* and *Chaetosphaerella*. Trans. Br. Mycol. Soc. 67: 469–475.
- Wehmeyer, L. E. 1933a. The genus *Diaporthe* Nitschke and its segregates. Univ. Mich. Stud. Scient. Ser. 9: 1–349.
- Wehmeyer, L. E. 1933b. The British species of the genus *Diaporthe* Nits. and its segregates. Trans. Br. Mycol. Soc. 17: 237–295.

ERRATUM

In het verslag van de Buitenlandse Werkweek in Coolia 57(2) p. 65 wordt door de auteur gesteld dat *Ramariopsis subtilis* in 2013 voor het eerst in Nederland is aangetroffen. Dit is onjuist en kan verwarring veroorzaken. De soort wordt al in het Overzicht van 1995 vermeld onder de naam *Clavulinopsis subtilis*, een synoniem.

